

יד ושם

המשרד לאזרחים ותיקים

"לְדוֹרוֹת" סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל

שאלון לרישום קורות ניצולי השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים מפורסם באתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם פרטי: ראובן	שם משפחה: נוהרדעא

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה
במידה והשאלה אינה נוגעת אלייך, אין צורך לענות עליה

שם משפחה איתו נולדתי: נוהרדעא		בלועזית: Neardea	
שם פרטי איתו נולדתי: ראובן		בלועזית: Ruben	
שם פרטי ושם משפחה של האב: אברהם		שם פרטי ושם נעורים של האם: ויקטוריה	
שם פרטי ושם משפחה של האב: אברהם		שם פרטי ושם נעורים של האם: ויקטוריה	
מקום מגורים קבוע לפני המלחמה: סופיה		מקום מגורים: סופיה, בולגריה	
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: (יסודי, תיכון, אוניברסיטה, ישיבה) יסודי		מקצוע לפני המלחמה: (תלמיד, סנדלר, מורה) תלמיד	
מקומות מגורים בתקופת המלחמה: סופיה, בולגריה (שם העיר או האזור ושם הארץ)		מקום מגורים בתקופת המלחמה: סופיה, בולגריה (שם העיר או האזור ושם הארץ)	
במידה והיית בגטו, ציין את שמו		בלועזית	
במידה והיית במחנה עבודה או מחנה ריכוז, ציין את שמו		בלועזית	
המקום בו נודע לך כי הנך אדם חופשי: סליבן, בולגריה		תאריך השחרור: 9/9/1945	
במידה והיית במחנה עקורים ציין את שמו (מחנות פליטים שהוקמו לאחר המלחמה בעיקר באוסטריה, גרמניה ואיטליה)		ציין מקום אליו חזרת לאחר השחרור ישראל	
במידה והיית במחנות מעצר בקפריסין, ציין ממת' עד מת'		שנת עליה: 1945	
		במידה ועלית באניה, ציין את שמה	

אנא ספרי/י על קורותיך לפני המלחמה

(ציוני דרך: הבית בו גדלת, בית הספר, חברי ילדותך; במה עסקו הוריך, המשפחה המורחבת, חגים ומאכלים):

נא לכתוב בגוף ראשון

גרתי בסופיה שבבולגריה עם שתי אחיותי ושני הוריי. גרנו בבית של סבא, אמא הייתה עקרת בית ואבא עבד בחנות צעצועים וכל הזמם היו לי הרבה צעצועים. גרנו בשכונה של יהודים, למדתי בבית ספר יהודי עד כיתה ב' עד שהוציאו אותי משם. בית הספר היה רחוק ועד שהגעתי הביתה כבר היה ערב, ואז היינו בחצר עם כל הדודים ובני הדודים שלי כי אסור היה להסתובב ברחובות.

היינו משחקים בגולות, והיו לנו שני עצים של שזיפים ואמא הייתה עושה מהם ריבה. היינו מכינים בקיץ אוכל בצנצנות כדי שיהיה לנו לימי החורף. הייתי בתנועת השומר הצעיר ואחותי הייתה בתנועת החלוף הצעיר והגיעה לארץ בשנת 1945 עוד לפני קום המדינה.

נא ספרי/י על קורותיך בזמן המלחמה

(גירוש, גטאות, מחנות וצעדות מוות, במסתור או בזהות בדויה ושם בדוי, פעילות ותפקידים במחתרת, השתתפות בבריחה או בהתנגדות, האנשים שהיו בסביבתך בגטו או במסתור, במי נעזרת או אולי למי עזרת):

כשהחלה המלחמה אני הייתי בן שמונה וגייסו את אבי למחנה עבודה. שלחו לכל יהודי פתק שבשעה שמונה הוא צריך להגיע לרכבת עם 15 קילוגרם משקל.

אני זוכר שיום לפני ישבתי מחוץ לבית בשעת העוצר ואיש נאצי עבר עם מקל ופשוט הלם בי בחוזקה ושבר לי את כל השיניים. יום למחרת הלכנו לדופניציה במרחק של כ-30-40 קילומטר מסופיה, ברכבת. הגענו בלילה ואכסנו אותנו אצל משפחה יהודית ללא ילדים, אמא שילמה להם שכירות ולנו אסור היה לעשות רעש כי הם היו מבוגרים. בצהריים ברחנו לגבעה בזמן ההפצצות של הגרמנים ומשם ראינו שמפציצים את הבית שגרנו בו, וכשחזרנו כבר לא היה בית והזקנים מתו. אמא הלכה למשטרה להגיד שאין לנו בית ואספה קצת סמרטוטי. משם הלכנו לעיר סליבן במזרח בולגריה, שם גרה דודה שלי, אחות של אבא, שבעלה גויס לצבא. הייתה להם בת אחת. לא נשארנו שם הרבה זמן כי הבית היה קטן. משם עברנו לדירה בשכירות ובעל הדירה היה הולך בלילה להרוג פרטיזנים כי הוא היה חייל מטעם הצבא.

כשהייתי בן עשר הלכתי לעבוד בחנות של מזוודות. אני הייתי היהודי שלהם, שק חבטות של בנו של בעל הבית. כשהייתי צריך ללכת להביא אוכל לבעל הבית, היה מועד של הבן שלו ועוד כמה פשיסטים ושם הם היו מרביצים לי. הייתי היהודי הקטן שלהם והם היו מתעללים בי. עד חמש הייתי צריך לחזור הביתה, כי בשעות הערב היה עוצר.

ב-1943 הזמינו את מלך צאר לגרמניה כדי שיחתום על העברת היהודים להשמדה, אך הכנסייה הבולגרית והרב היהודי התערבו והמלך לא חתם, ולכן בדרך חזרה שלו לבולגריה הרעילו אותו במטוס והקבורה שלו התנהלה במנזר ליד דופניציה. יצאנו לגבעה וראינו משם את כל טקס הקבורה.

אחיו, קיריל, שהיה פשיסט היה מוכן לחתום על העברת היהודים בספטמבר ואז התרוצצה שועה על כך והפרטיזנים ירדו מההרים והיו מהומות בסלובניה. הרוסים נכנסו בתשיעי בספטמבר, יום השחרור של בולגריה, ומשם לאחר זמן מה אבי השתחרר מהצבא וגם דודי. חזרנו לסופיה וגרנו שם מ-1945 עד 1948, עד עלייתנו לארץ. כשחזרנו לביתנו לא היה דבר בבית. אני חזרתי לבית הספר ואבי עבד בג'וינט בחלוקת בגדים ומזון למסכנים.

נא ספרי/י על חייך בארץ

(תחושותיך בעת עלייתך ארצה, פעילותך הציבורית או התרבותית, המשפחה שהקמת, המסר שברצונך להעביר לדורות הבאים):

בשנת 1948 אני עליתי לארץ לבד והורי הגיעו שנה לאחר מכן. הגעתי באונייה שיצאה בלילה מיוגוסלביה, ישנתי על מדפים, הייתי ילד והיו עוד הרבה ילדים. אמא רק רצתה שנברח. הגעתי לחיפה בלילה וחילקו באוטובוס סנדוויצ'ים לכל ילד ומייד נסענו לרעננה. הייתי במחנה אוהלים עם המון ילדים, היה כייף כי אחותי כבר הייתה בפלמ"ח וגרה בקיבוץ כינרת ופעם גם ראיתי אותה.

מרעננה שלחו אותי לכפר מנחם שאחרי גדרה, לקחו אותי בטרמפ מאבו כביר לגדרה ושם הורידו אותי בקיוסק. הייתי כבר בן 17 ובקושי ידעתי עברית והבחור שלקח אותי בטרמפ אמר לבעל הקיוסק ש"עמיס" אותי לכפר מנחם. הגיע רכב צבא והוריד אותי בכפר ערבי עזוב, ובשעה שש הגיעו מהשדות בעגלה וסוס ולקחו אותי לכפר מנחם. בכפר מנחם הייתי חשמלאי, גרתי עם עוד ארבע חברים בצריף שהכרתי מבולגריה והם כבר ידעו עברית.

בסופיה הייתי בונה מכשירי רדיו והייתה לי תעודה ואז בארץ הייתי יכול להיות חשמלאי והודות לתעודה הזו גם קיבלתי הסמכה בארץ להיות חשמלאי מוסמך.

הורי עלו בשנת 1949 וגרו ביפו. כשהם הגיעו גם אני עברתי ליפו ועבדתי בבית מלאכה למזוודות ביפו ופרנסתי את הורי. בצבא התגייסתי לחיל הים, הייתי חשמלאי בספינה והשתחררתי אחרי שנתיים. השתחררתי מהצבא בגיל 20 והיינו חמישים חברים ביפו.

אשתי הייתה מבולגריה ובארץ גרה באזור, אחותי הכירה בינינו כשאני בן 25 והיא בת 19. היא הייתה חולת לב מילדות כי הגרמנים עשו בה ניסויים והיא נפגעה מכך. התחתנו ב-1957 ורק ארבע שנים לאחר מכן הרשו לנו מבית החולים להביא ילד שנולד בסוף אוקטובר 1961. ממאמץ הלידה ניתוח הלב של אשתי לא החזיק ועשו לה ניתוח לב נוסף. ב-1999 היא הייתה צריכה לעבור עוד ניתוח לב ואז נפטרה.

כשהתחתנו הייתי קבל משנה באמפא, הייתי מתקן מקררים ולאחר מכן הייתי חשמלאי באוניברסיטת בר אילן. אשתי הייתה פעילה בנעמ"ת והייתה מאוד דומיננטית, היא הייתה מבשלת מעולה ואחר כך היו מוכרים את האוכל שלה בנעמ"ת. היא הייתה מארגנת הרבה טיולים. אחרי לידת בננו הבכור לא הרשו לה ללדת יותר והיא רצתה לאמץ ילדים אך אני לא רציתי. בני גדל בתל אביב והתגייס לחיל הרפואה בקריה, הוא למד טכנאות שיניים ואחר כך התחתן ונולדו לו בן ובת שכיום גרים בראשון לציון.

הסיפור נכתב על ידי ראובן נהרדעא

תל אביב, יולי 2009